

- Per myrrham Christi sepulturam mystice
- 84 Optime docet.
Ecce venerunt Magi Hierosolymam,
Dicentes : stellam vidimus perfulgidam
In Oriente, ubi est qui natus est
- 88 Rex Judæorum.
Herodes magno timore perterritus
Revolvit sacras prophetarum paginas.
Præcepit scribis : legite si verum est
- 92 Scriptura teste.
Prophetam dudum dixisse commemorant :
Et tu Bethleem terra Juda, minima
Nequaquam eris : ex te dux egreditur
- 96 Jacob qui regit.
Herodes Magis clam vocatis, inquires :
Ite, videte ubi est, recurrite,
Referte mihi, ut et ego veniens
- 100 Adorem eum.
Vulpes Herodes, cur cauda dissimulas
Prædam captare, quia belluino gutture
Sanguinem sitis : agni carnes esuris
- 104 Lupe crudelis,
Non vales tuam satiare rabiem :
Non agnus ille singularis moritur.
Nam velis nolis, ipse rex est Israel,
- 108 Rerum creator
Mori dignatur alio in tempore,
Quando de cruce pretiosi fuderit
Sanguinis undam, quæ mundi mortifera
- 112 Crimina tollit.
Quid fremis pestis? iste rex omnipotens
Non quærit tuum regnum : tibi poterat
Donare regnum, si non esses perfidus
- 116 Valde superbus.
Quos jugulasti teneros agniculos
Sanguinolento, maledicte, gladio,
Ablactat vivos in ovili proprio
- A 120 Pastor benignus.
Euntes Magi stella nova prævia
Hos præcedebat donec venit, steterat
Ubi nunc puer erat in cunabulis
- 124 Redemptor orbis.
O quam pervalde magno Magi gaudio
Videntes stellam sunt gavisi! protinus
Intrantes domum invenerunt puerum
- 128 Virginis prolem
Qui procidentes flexis eum genibus
Adoraverunt, a portis de thesauris
Aurum, thus, myrrham obtulerunt Domino
- 132 Regi Deoque,
In somnis Persæ ne redirent cœlitus
Sunt admoniti ad Herodem perfidum :
Suam reversi sunt, viam per aliam,
- B 136 In regionem.
Ilusum demens se videns rex impius
A Magis, Bethleem misit cunctos pueros
Mox a bimatu et infra, per gladium
- 140 Mandat exstingui.
O quam crudelis sævæque sententia!
Maetare jubes teneram infantiam
Insciam mali : cur non parcis impie
- 144 Lactææ proli?
Vox in excelsis eheu! quam tristis resonat :
Ploratus multus, ululatus maximus :
Maternus luctus, frustra premit ubera
- 148 Nullo surgente.
Salvete flores martyrum candiduli,
C Respersi tamen rore sed purpureo.
Felices nati hac in luce rosuli,
- 152 Pulchri, tenelli.
Gloria sanctæ Trinitati unicæ,
Patri, Natoque, Flamini paraceto,
Et nunc et ultra [per] inmensa sæcula
- 156 Sit semper. Amen

187 SANCTI PAULINI EPISTOLARUM FRAGMENTA.

• EPISTOLA PRIMA.

PAULINUS AD CAROLUM REGEM.

Moneo te et deprecor obnixè, piissime princeps,
per eum qui discipulis et apostolis suis, quorum in-
digni vicem gerimus, ait, *Vos estis sal terræ* (Matth.

^a Fragmentum hoc Paulinianæ cujusdam epistolæ
exhibet Stephanus Baluzius tomo L Miscellaneor.,
pag. 362, edit. Paris. 1678, ex veteri codice ms. cla-
riss. viri Aymonis a Campo burgo antecessoris Aure-
lianensis. Nonnulla in eo produntur quæ ad verbum
conveniunt cum iis quæ adjectis in fine libelli Sacro-
syllabi, in concilio Francofordiensi exhibiti. Hinc fit
ut circa id tempus datam fuisse epistolam videatur
probabile. Verum quia Baluzius in capitul. reg.
Francor. prodit supplicationem populi ad imperato-
rem, ut episcopi non vexentur hostibus, id est ne eg-
gantur ad protectionem in castra, *Quam formam et
de sacerdotibus tenere optabant*, et Carolus concedat,

D vi, 24); et : *Qui vos audit, me audit, et qui vos sper-
nit, me spernit* (Luc. x); ut tu pro nobis contra visi-
biles hostes pro Christi amore Domino opitulante
dimices, et nos pro te contra invisibiles hostes Do-
mini deprecantes potentiam spiritalibus armis pu-
his verbis utens : « Apostolica auctoritate, et mul-
torum sanctorum episcoporum admonitione instruci... nosmet ipsos corrigentes... volumus ut nullus
sacerdos in hostem pergat, » suspicamur, unum ex
his monitoribus episcopis hac epistola fuisse Pauli-
num; et Carolum se corrigentem respexisse ad pri-
orem admonitionem in concilio Francofordiensi pro-
positam a Paulino, cui forte non ita cito annuerat,
adeoque circa hoc tempus esse scriptam epistolam.
Tempus autem hujus supplicationis (in qua obiter
nota ex observatione D. Borjon, ut habetur in Epe-
meride III, vulgo *Journal des savants*, an. 1685, art.
157, tunc prima vice titulo *majestatis*, qui nulli priu-

gnemus : liceatque Domini sacerdotes juxta evangelicas et apostolicas canonicasque regulas simpliciter Domino deservire et militare in solis castris Dominicis, quia juxta ejusdem Domini vocem, *Nemo potest duobus dominis servire* (Matth. vi, 24); et Paulus : *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut placeat ei cui se probavit* (II Tim. ii, 4). Nemo sibi blandiatur quod utrumque possit et Deo et mundo servire, quia Veritas est et mentiri non potest qui hoc fieri non posse testatur.

• EPISTOLA II.

IDEM QUI SUPRA DE RECTORIBUS.

Primum est quod non verbis bene, sed exemplis

cipi antea delatus fuerat. Carolus Magnus decoratum) putamus esse an. 800. Quamvis enim supplicatio populi ponatur a Baluzio sub capitulari viii an. 805, ex decretis Wormatiæ latis, hoc fit quia Carolus a tea promiserat, se in pleniore synodo, quod jam pridem concesserat, firmaturum, quod an. 803 præstitit. Cæterum jam antea facta erat a populo hæc petitio, ut patet ex responsione prima Caroli, qua et interim concedit quod petitur, et ad synodum pleniorum remittit firmandum quod concedit. Ea autem synodus est ipsa Wormatiensis an. 805, sub cuius nomine ex concessione confirmata eo anno, reponitur a Baluzio. In Concil. Gall. tomo. II, citat. a Thomasino veteris et novæ Eccl. Discipl., p. III, lib. I, cap. 40 ad an. 800 refertur. Ergo forte hoc anno Paulini monitio prodit, et quidem antequam Carolus diceretur imperator; nam ad regem inscribitur.

• Hanc epistolam suspicamus scriptam a Paulino paulo ante synodum Francofordiensem, et forte exhibitam concilio, vicemque habuisse cujusdam quarimonie apud eos ad quos dirigebatur, puta Carolum et episcopos concilii. Effectum autem optatum sortitam esse apparet, quia in canonicis concilii plura statuta fuerunt ad votum mentemque Paulini. Movet nos ut credamus eam præcessisse, vel saltem non successisse concilio, observatio Baluzii, qui in præfatione lib. I Miscellaneorum asserit, « Hæc fragmenta tantum visa esse antiquis, ut descripta sint in synodis Gallicanis illorum temporum, et in capitulis regum Francofordiæ. » Ibi vides non Paulinum ex synodis Gallicis, sed synodos Gallicas a Paulino mutuatas esse sententias. Cum autem in concilio Francofordiensi, quod Gallicis est annumerandum, sententiæ, quandoque ex ipsis verbis Paulini inserantur, ut mox patebit, consequens est ut canones concilii, epistolæ, et scripta, quibus illa continentur, necessario præcesserint.

Duo præcipue sunt vitia quæ exagitat Paulinus et extirpare conatur, nempe abusus proventuum ecclesiasticorum, et defectus personalis residentie. De primo conqueritur his verbis : « Res ecclesiæ, quæ vocatæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum, qui, us fideles fidei ardore successi ob animarum suarum remedium et celestis patriæ desiderium sanctam ditaverunt Ecclesiam, ut his ecclesia Dei exornaretur, et milites Christi alerentur, pauperes recrearentur, et captivi pro temporum opportunitate redimerentur, rapientes, non ut pastores, sed ut prædones, in militiam et vanitatem mundanam contra jus divinum expendere non detrectant. » Hæc, ut notat in margine Baluzius, habentur etiam lib. I Capitular., c. 77, et ferme ad verbum in lib. I concilii Aquisgranensis an. 816, cap. 416. Confer, quæso, locum allegatum concilii cum verbis Paulini, et videbis Patres ex ipsis canonem suum concinasse, adeo sibi complacuerunt in ejus sententia. Nam si demas hæc verba : « Res ecclesiæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum et patrimonia

A male doceant. Secundo quod contra divinam voluntatem, et sacram institutionem atque apostolicam et canonicam auctoritatem non tribus saltem hebdomadibus, sed multo tempore ab Ecclesia sibi commissa, dimissis propriis sedibus et plebibus, postposito divino consilio et auctoritate, postposita etiam prædicatione, doctrina, correctione, Spiritus paracleti assignatione, et sacra sancti chrismatis consecratione, omnique sacra institutione, intractabiliter abesse non erubescunt, et indifferenter, non utcunque, sed quasi rapaces et milites armorum, ad excitandos et provocandos eos qui sanguinem effundunt, et multa flagitia committunt discurrere non

pauperum, » quæ quidem Paulini non sunt, sed Prospero, seu verius Juliano Pomerii, lib. II de Vita contemplat., cap. 9, quæ etiam inseruntur in supposititia decretali epistola Urbani I papæ, c. 2, cætera quæ sequuntur in canone concilii Aquisgranensis reperies usque ad *τὸ redimerentur*.

Usus autem, in quos expendenda bona Ecclesiæ asserebat Paulinus, et ex eo concilium Aquisgranense, nempe in ecclesiæ ornatum, alimoniam militum fidei, recreationem pauperum, redemptionem captivorum, vetustiorum institutionem agnoscebant, quippe ab antiquioribus Ecclesiæ Patribus memorantur. Tertullianus enim in Apologetico cap. 39 de sui temporis collectis et earum usu sic ait : « Modicam unusquisque stipem menstrua die, vel cum velit, et si modo velit, et si modo possit, apponit : nam nemo compellitur, sed sponte confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt; nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis dispensantur, sed egenis alendis humanisque, et pueris ac puellis re ac parentibus destitutis, jamque domesticis senibus, item naufragis, et si qui in metallis, et si qui in insulis, vel in custodiis, duntaxat ex causa Dei sectæ, alumni confessionis suæ fiunt. » Sanctus quoque Ambrosius scribens Valentiniano Augusto, epist. 18, clas. 4, edit. noviss., insurgit in detractores Ecclesiæ, ostendens largitiones fidelium quo. in usus fuissent expensæ. « Possessio ecclesiæ, ait, sumptus est egenorum. Numerent quos redemerint templa captivos, quæ contulerint alimenta pauperi us, quibus exsulibus vivendi subsidia ministraverint. »

Sed hæc in re audiendus sanctus Agobardus, qui et veteres sanctiones canonum, et suorum temporum praxim commemorat lib. de dispensatione ecclesiasticarum rerum, præcipue n. 19, ubi sic ait : « Statuerunt sacri canones molim res ecclesiasticas dispensandi, scilicet ut in alendis egenis, in sustentandis clericis, in reparandis fabricis, atque in rectorum supplementis necessitatibus expendere, prout sanctorum exempla commendant, et usque ad proxima tempora custoditum esse non dubium est. » Hæc ultima verba videntur innuere respexisse Agobardum ad constitutiones vel in conciliis, vel in capitularibus latis tempore Caroli Magni et Paulini, quarum editionem hoc monitorio Paulinus forte sollicitavit ad custodiam veterum canonum. Etenim Agobardum « natum aurea Caroli Magni ætate, illustrium et clarissimorum Apollinum alumna, floruisse ætate argentea Ludevici, extinctum vero inter ferrea filiorum Ludevici certamina apud Sanctonas » observavit Papirius Massonus in præambulis ad Agobard., memor ergo recentium constitutionum latorum a Carolo, vel Caroli auctoritate et auspiciis, et promotarum a Paulino, optime dicere poterat usque **189** ad proxima tempora curatum modum custodiendi veteres canones circa dispensationes rerum ecclesiasticarum. Concilium quidem Francofordiense hæc in re ponnulla statuit, præsertim can. 27, 42 et 49. Quod

metuunt, et qui orando, docendo et prædicando populum Dei et Ecclesiam sibi commissam regere, Deique clementiam circa **188** genus humanum placare debuerant, ipsi e contra male agendo, ut præfati sumus disciplinam, ultionem et iram divinæ animadversionis exaggerare non desinunt. Ut impleatur illud quod prophetia per Spiritum sanctum comminatur: *Erit sicut populus, sic et sacerdos (Isa. xv)*. Res Ecclesiæ, quæ vocatæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum, quibus fideles fidei ardore et Christi amore successi ob animarum suarum remedium et cœlestis patriæ desiderium sanctam ditaverunt Ecclesiam, ut his ecclesia Dei exornaretur, et milites Christi alerentur, pauperes recrearentur, et captivi pro temporum opportunitate redimerentur, rapientes, non ut pastores, sed ut prædones, in militiam et vanitatem mundanam contra jus divinum expendere non detrectant. Unde facillime conjici potest quod plus terrena quam cœlestia diligunt, plus mortales homines quam Dominum metuunt, cum scriptum sit: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Act. v)*. Et iterum apostoli inquit: *Non enim oportet nos relinquere verbum Dei et ministrare mensis (Act. vi)*. Hinc est quod nec præcipuis festivitatis et solemnitatibus anni, nec saltim diebus quadragesimæ observationis, qui saluti et poenitentiae consecrati sunt, et magna devotione

Quod autem attinet ad aliud caput querelæ Paulini, in eos scilicet qui commorari in parochiis suis renuebant, confer canones synodi Francofurtanæ cum querimonia Paulini, et statim cognosces unde illi emanarint. Dolebat Paulinus, « Quod non verbis bene, sed exemplis male doceant. » Cui malo occurrit concilium can. 30: « Ut unusquisque episcopus bene doceat et instruat: ita ut in domo Dei semper inveniantur digni, qui canonicè possint fieri electi. » Insuper ut bene doceant verbis vide can. 34 et 54 ut non male doceant exemplis vide can. 20, 35, 57. Conquerabatur etiam Paulinus, quod « contra divinam voluntatem et sacram institutionem atque apostolicam et canonicam auctoritatem non tribus saltem (pro solum) hebdomadibus, sed multo tempore ab Ecclesia sibi commissâ, dimissis propriis sedibus et plebibus . . . abesse non erubescerent. » Et concilium ad normam querelæ statuit can. 7: « ut episcopus non migret de civitate in civitatem, sed curam habeat Ecclesiæ suæ: Similiter presbyter et diaconus maneat in sua Ecclesia canonicè. » Et iterum specialius can. 42: « ut nullus episcopus propriam sedem amittat, alibi frequentando, aut in propriis rebus suis manere audeat amplius quam tres hebdomadas. » Conquerabatur ulterius de prædicatione neglecta; et concilium mandat can. 34, « ut fides catholica sanctæ Trinitatis et oratio Dominica atque symbolum fidei prædicetur et tradatur. » De destitutione divini cultus; et concilium statuit can. 22, « ut dies Dominica a vespera usque ad vesperam servetur. » In summa quæ statuta sunt a concilio, saltem potiori ex parte videntur excerpta ex Paulini monitorio.

Sed præ omnibus notandum est quod in calce hujus fragmenti dicit Paulinus ex concilio Sardicensi et Africano, videlicet definitum esse ab illis quot hebdomades abesse possit episcopus ab Ecclesia sua, et quando et quibus de causis ad palatium regis accedere, et commorari. Cum autem ex can. 56 concilii Francofordiensis videas Carolum sollicitum, ut sibi synodus concedat apud se habere Hildeboldum

A transigi debent, in quibus specialiter circa animarum procuracionem propensius et attentius invigilare debemus, in propriis non meremur residere parochiis ac civitatibus, pro quo et destitutio divini cultus et prædicationis in plebibus, et cura subjectorum negligitur: præsertim cum nec sacerdotali ministerio hujusmodi congruant discursus, nec canonicæ sit auctoritatis. Legitur enim in concilio Sardicensi, capitulo 15, non debere episcopum a sua Ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse. Et capitulo 8 ejusdem concilii constitutum est quando et pro quibus causis episcopi ad palatium ire debeant. Legitur enim in Africano concilio capitulo 62 concilium universale non nisi necessitate faciendum. Item in eodem. Ne episcopi diutius in concilio teneantur. Legitur etiam in ecclesiastica historia, quod cum Julianus destitutionem religionis Christi vellet inferre, festinabat præsules Ecclesiarum a civitatibus distrahendo suspendere, ut eorum absentia solveretur Ecclesia, et dum qui docerent non essent, per hoc longo tempore paterentur populi propriæ religionis oblivionem.

• EPISTOLA III.

IDEM AD CAROLUM IMPERATOREM.

Expedit tibi, venerande princeps, ut exerceas præsules ad sanctarum Scripturarum indagacionem et sanam sobriamque doctrinam, omnem clerum ad

episcopum, sicuti petita venia a pontifice detinebat Angilramum archiepiscopum, satis clare patere potest Carolo scrupulum injectum a Paulini querela, ut inde se moverit ad talia dicenda et petenda a concilio. Adde quod docemur a Benedicto levita in præfatione trium posteriorum librorum Capitularium, ipsum Paulinum una cum Alcuino ex sententia Caroli collegisse plura capitula, inde in capitularibus inserta. Majori autem jure credendum est, ipsos canones Francofordienses opus esse Paulini, qui synodo interfuit, et quasi primas tenuit. Cum vero hi suo monitorio correspondcant, signum est, auctoritate Patrum remedium apposuisse, ubi prius ulcus detexerat.

• Hæc epistola, sive fragmentum epistolæ, habet in fronte ad *Carolus imperatorem*, satis per hoc innuens scriptam fuisse post anni 800 diem 25 Decembris, quo Romæ a Leone III coronatus et a populo imperator salutatus est Carolus. Si tamen attentius expendantur monita, imo et verba epistolæ, videtur non obscure indicari datam sub ipsa imperatoria inauguratione. Etenim cum Paulinus summo opere Carolo se charum esse probe cognosceret, quædam hic ex data familiaritate suggerere videretur, quæ neo-imperatorem decerent, ipsumque in novo regimine recte obeundo instruerent, ut *sanctæ Ecclesiæ fastigium*, quod in temporalibus est quoque imperialis dignitas et majestas, virtutibus imperatore dignis *accumulare non cessaret*. Quod etsi semper antea præstitisset, post collationem tamen augusti diadematis Carolum diligentius obiisse patet ex eo, quod scripsit postea Dungalus diaconus et monachus San-Dionysianus Parisiensis in epistola de eclipsi anni 810, quam profert Dacherius tom. X Spicilegii, pag. 156, et memorat Thomasini V. et N. Eccles. Discipl., par. II, lib. I, cap. 100, n. 7, quæ inter cætera sic habet. « Qui (Carolus) omnibus æqualiter omnium honorum operum, et virtutum, et honestarum disciplinarum doctor præcipuus, et perfectum habetur exemplar, rectoribus ad suos subjectos regendos, militibus ad suam exercendam

disciplinam, philosophos ad rerum divinarum humanarumque cognitionem, monachos ad religionem, omnes generaliter ad sanctitatem: primates ad consilium, iudices ad justitiam, milites ad armorum experientiam, praelatos ad humilitatem, subditos ad obedientiam, omnes generaliter ad prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam, pacem, atque concordiam. His et his similibus, virorum optime, Deo tibi propitio, sanctæ Ecclesiæ fastigium accumulare non cesses, ut admirabili in rerum ecclesiasticarum sive civilium administratione strenuus et sapientiæ fonte redundes, et virtutis exhibitione triumphes.

• EPISTOLA IV.

PAULINI, UT VIDETUR, AD LEONEM III PONTIFICEM.

Sciendum namque est, quoniam et ille qui ab Hierosolyma descendens, hoc est a pacifica contemplatione sanctæ Ecclesiæ recessit, et iste qui a paradisi mœniis eliminatus dicitur, id est, ab ovili Ecclesiæ et consortio fratrum segregatus exiit, et omne membrum quod abscisum de corpore fuerit, hoc est ab unitate Ecclesiæ separatum, nisi per pœnitentiam et dignam satisfactionem donum gratiæ omnipotentis Dei ascendat Hierosolymam, videlicet ad contemplationem sese pacis suspendat, et ad eum quod reliquerat recurat ovile, hoc est, charitatis vinculo religatus in gremio suscipitur Ecclesiæ, et in eo, a quo præcisus est, corpore inseratur, in unitatem scilicet, et reconciliatus consocietur fratrum,

legitime militiam, clericis ad universalis Christianæ religionis ritum recte observandum, philosophis et scholasticis ad honeste de humanis philosophandum et sapientium, reverenter atque orthodoxe de divinis sentiendum et credendum. » Quæ sunt profecto ferme omnia ea quæ in sua epistola desiderat in Carolo Paulinus.

• Offendimus in hanc epistolam, sive epistolæ fragmentum, cum percurreremus tomum IV Miscellaneorum Stephani Baluzii, hoc titulo propositam, pag. 412: *Ex epistola Paulini ad Leonem patriarcham*. Nomen Paulini statim impulit, ut epistolam ad examen revocarem; et collato stylo cum cæteris Paulini operibus, deprehendimus non mediocrem, imo pernam analogiam, ut conferenti patere potest. Et quia in processu epistolæ non unus error irrepsit, et in titulo putavimus irrepsisse, et scribendum fuisse *ex epistola Paulini patriarchæ ad Leonem*, quod ὑστέρων πρότερον factum fuisse imperitia vel festinatione amanuensis putamus. Contulimus insuper quotquot Paulinos alicujus nominis inter scriptores ecclesiasticos reperire potuimus dignitate patriarchali insignitos inter Latinos (Latini quippe scriptoris opus esse hanc epistolam non dubitandum) iis temporibus, quibus Romæ sederunt pontifices, qui Leonis nomen haberent, nec ullum invenimus cui possit adjudicari hoc scriptum, præter Paulinum nostrum, qui Leonis III papæ ætate floruit; cujus etiam dignitatem innuit Paulinus in corpore epistolæ, cum eum vocat *summum pontificem*. Et illi, ait, sicut decet

A salvus esse posse, quemadmodum et vos satis excellenter **190** sacratius capaciusque scitis, nullo falsitatis quodlibet modo sibi blandiatur fraude deceptus. Væ ergo illis, nisi altissima illis pietas benigno succurrat paradiamate, quo et semivivo relicto, et erranti perditæque oviculæ, et abscisso de corpore membro pretioso subvenit misericorditer sanguinis ostro. Dignetur itaque et vestra serenitas super has plagas vulnusque peccati infundere vinum et oleum. Aspersa siquidem ac lenia documentorum instillare fomenta, necnon fasciis charitatis fracturus infarcire medicinali manu curate; quatenus subvecti patientiæ vestræ jumento, ad stabulum perducantur Ecclesiæ, curamque vestræ exhibitam beatitudinis, ac per hoc assimilatus bono singulariter pastori, B erraticam subvehens humeris ovem ad ovile proprium, quippini ad sinum scilicet matris Ecclesiæ, reportare gaudere, dissociata nempe de corpore membra; imitantes per omnia Paulum apostolum per unitatem fidei et charitatis concordiam summo ac singulari unire capiti festinare; quatenus reddita per vestram industriam omnibus pace, et illis sicut decet summo tantoque pontifici honoris debitum et obedientiæ offerant fructus, et ut Dominum timeant, et veluti patrem multa impensi amoris dulcedine diligant, et vestra eos benignitas tranquillitas quasi proprios refovens filios perpetua protectione gubernet, vobisque pro dignæ retributionis præmio cælestia regna æternus arbiter largiri dignetur.

C summo tantoque pontifici honoris debitum . . . offerant. Summus pontifex papa est, qui vocari etiam patriarcha potest, ut princeps Patrum totius Ecclesiæ; et de facto patriarcha Romanus sic vocatus passim occurrit. Quod forte nonnullis magis arridebit, et probabilius videbitur, quam transpositionis vitium, de quo supra meminimus, scripto inesse. Quidquid tamen sit, quamvis non alii quam Paulino nobis epistola videatur assignanda, modeste proponimus, et ut videtur apponimus, ne cum iis negotiis nobis sit, qui de facili nodum in scirpo quærere affectant.

Hæc epistola, si vere scopum attingimus, scripta videtur in causa Felicis Urgellensis episcopi, contra quem scripserat pluries ipse Paulinus. Is enim erat, qui velut ovis errabunda a gremio Ecclesiæ, et velut sauciatus ille inter Hierosolymam et Hierico jacens, reduci et sanari indigebat. Ille membrum erat ab Ecclesiæ corpore recisum, quod denuo incorporari et cæteris membris uniri satagebat Paulinus per mansuetudinem et charitatem Leonis. Cum autem Leo an. 799 concilium in causa Felicis coegisset, cujus trium actionum fragmenta adhuc supersunt, putamus ante hoc tempus scriptam hanc epistolam, et forte per eam emotum pontificem ad synodum cogendam, et postremum lapidem movendum, ut infelix homo resipisceret.

Errores non paucos in transcriptione epistolæ irrepsisse, legenti manifestum erit. Eos satius duximus inemendatos relinquere exemplaribus destituti, quam aliquid producere ex arbitrio.